

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)
DIE INVLOED VAN 'N MOTORIES FUNDAMENTELE
VAARDIGHEIDSPROGRAM OP DIE FISIEKE EN KOGNITIEWE
ONTWIKKELING VAN DIE GRAAD 1 KIND.

HOOFSTUK 1

PROBLEEMSTELLING EN DOEL VAN DIE ONDERSOEK

1.1 ALGEMENE INLEIDING

*Human beings were designed to be active
and when young humans
are unrestrained by modern technology, attitudes and imposed lifestyles,
they will be active.
(Corbin, 1986)*

*If you want to know what a child is,
study his play; if you want to affect what he will be,
direct the form of play.
(in Flinchum, 1975)*

*A child is a child
Wherever he may be.
But a child is a child only once...
And some say that if he is not a child
who is helped to grow,
then he may not be the adult
he could have been.
(in Flinchum, 1975)*

Vir die jong kind is beweging die essensie van sy bestaan (Block, 1977; Gallahue, 1982). Deur beweging leer hy/sy sy/haar verhouding tot die ruimte om hom; hy/sy leer om probleme op te los en besluite te neem, om opdragte uit te voer, met kinders van sy/haar ouderdom saam te werk, om sy/haar kreatiewe vermoëns uit te bou, en te ontdek waartoe hy/sy alles in staat is (Block, 1977). Volgens Riggs (1990) is beweging 'n universele, voltydse, persoonlike, kindwees beroep, en die belangrikheid van kinders se vroeë leerervarings kan nie oorbeklemtoon word nie. Deur bewegings leer hy/sy die **“hoe”** en **“waarom”** van al sy/haar aksies (Block, 1977). Dit is uiters belangrik dat kinders genoegsame geleentheid gebied word om te speel en te ontdek, terwyl hulle ook vaardige leiding ontvang om so hul motoriese ontwikkeling se fasiliteer (Cooley et al., 1997). Jong kinders is deur beweging besig om te ontwikkel, te oefen, en om hul fisieke en intellektuele vaardighede te verfyn. Hulle leer om hulle liggame te bemeester asook om deur interaksie met hul omgewing beheer daarvoor uit te oefen (Winnick, 1979; Riggs, 1990).

Alle kinders, buiten die met ernstige ontwikkelingsprobleme, beskik oor die potensiaal om te ontwikkel en om 'n verskeidenheid fundamentele en gespesialiseerde bewegingspatrone en vaardighede aan te leer (Malina & Bouchard, 1991).

'n Kind is meestal in beweging. Deur beweging raak die kind betrokke by selfontdek en verken, verbreed, kategoriseer en manipuleer hy/sy sy/haar fisieke en sosiale omgewing (Winnick, 1979; Luebke, 1981). Die bewegende kind voorsien sy eie veiligheid, ervaar vryheid, bemeester kommunikasie, ervaar plesier en genot en ontvang aanvaarding deur bemeestering (Luebke, 1981). Beweging en spel bly 'n betekenisvolle medium vir kognitiewe, sosiale, emosionele en motoriese ontwikkeling dwarsdeur die kind se voorskoolse en primêre skooljare (Luebke, 1981; Rogers, 1990).

Die kind se wêreld is 'n speel-wêreld waardeur hulle hulself en die wêreld om hulle leer ken. Kinderspel moet gesien word as die kind se werk, want deur spel, individueel of in 'n groep, aktief of passief, ontwikkel kinders 'n fundamentele begrip van die wêreld waarin hulle leef (Winnick, 1979; Gallahue, 1982; Flinchum, 1988). Spel ondersteun die ontwikkeling van die totale kind, fisiek, kognitief, sosiaal en emosioneel. Daarom is dit die mees doeltreffendste medium vir die kind om in te leer (Barnett, 1990; Rogers, 1990). Motoriese vaardighede is die jong kind se spesiale instrumente waarmee hy in sy omgewing eksperimenteer en dit verbreed (Flinchum, 1975). Spel is dus vir die kind 'n vorm van kommunikasie (Flinchum, 1975)

Kinders moet van baie jongs af geleer word om doeltreffend te beweeg. Soos lees, moet die kind op kleuterskool al die ABC's van menslike beweging aanleer (Corbin 1986; Chairpoulou, 1997). Liggaamlike aktiwiteite is 'n integrale komponent van die normale ontwikkeling van kinders en het 'n invloed op motoriese prestasie in alle ouderdomsvlakke. Hierdie ontwikkelingsproses is kritiek vir die meting van motoriese prestasie by kinders wanneer daar sprake is van fundamentele motoriese en sportvaardighede (Osness, 1987). Volgens Raudsepp & Jürimäe (1996) kan fisieke aktiwiteite beskou word as 'n noodsaaklike faktor in die bevordering van normale groei en ontwikkeling. Hiermee stem Blair & Meredith (1994) saam. Kinders het fisieke aktiwiteite nodig. Dit is 'n absolute fisiologiese behoefte. Pediaters het herhaaldelik aangedui dat aktiewe spel by kinders noodsaaklik is vir die bevredigende groei van verskillende organe en liggaamsisteme (O'Morrow, 1980).

Dit is belangrik om te weet hoe kinders leer deur beweging.

- *Kinders leer deur beweging en die ontdekking van hulle omgewing deur gebruik te maak van al hulle sintuie, maar veral hul kinestetiese sintuie (beweeg, proe, tas, voel en ruik).*
- *Wanneer hulle eksploreer maak hulle sekere ontdekkings in verband met hulle omgewing en ook oor hulle liggame, soos hoe om te beweeg en aan te raak sonder om om te val, hoe om op die swaai te ry en hul hele liggaam te gebruik om beweging te bewerkstellig*
- *Die ontdekkings wat die kind maak oor hulle liggame en hoe om te beweeg word dan gebruik om selfs beter te beweeg en sodoende meer kontrole te kry oor die wêreld om hulle (Calitz, 1997).*

Bewegings wat die kind aanmoedig om sy/haar eie fisieke moontlikhede te ontdek word heel eerste gesien by die baba wat sy/haar arms swaai en sy bene skop. Soos hy/sy ontwikkel verander dit in kruip en rolbewegings. Die jong kind (twee en 'n half tot drie jaar) kan al komplekse bewegings soos hardloop, spring, en loop met relatiewe gemak uitvoer (Block, 1977). Vir die skoolkind neem motoriese ontdekking die vorm aan van probleemoplossing in motoriese beweging (Block, 1977; Barnett, 1990).

Motoriese ontdekking is gerig op:

- *leer watter bewegings die liggaam kan bemeester en hoe dit ingespan kan word om 'n verlangde doelwit te bereik;*
- *moedig 'n inherente liefde vir beweging aan, en help om 'n positiewe houding teenoor lewenslange deelname aan motoriese beweging aan te moedig;*
- *ontwikkel 'n begrip vir die verhouding tussen emosie en beweging, sodat dit moontlik is om emosie uit te druk met behulp van beweging; en*
- *bevorder die ontwikkeling van koördinasie, ratsheid, lenigheid, spoed en krag (Block, 1977).*

Gereelde deelname aan fisieke aktiwiteite moet vroeg in die kind se lewe begin en oorgedra word na sy volwasse lewe. Daar is geen plaasvervanger vir gesonde inoefening om kinders te help om vaardighede aan te leer wat aktiwiteite vir hulle genotvol maak nie (Corbin, 1986). Soos wat kinders groei en ontwikkel het seuns en dogters 'n genoegsame hoeveelheid spierkrag en uithouvermoë nodig, sodat hulle aan uitputtende fisieke aktiwiteite kan deelneem sonder om

uitermate moeg te word, hulle skoolwerk tuis en in die skool te doen, deel te neem aan genotvolle sosiale aktiwiteite en nog genoegsame krag te hê vir 'n onverwagte noodtoestand (O'Morrow, 1980; Gallahue, 1993).

Beweging dien ook as die basis vir die psigomotoriese, kognitiewe en affektiewe ontwikkeling van die kind (Grineski, 1988; Hester, 1991). Soos genoem is beweging noodsaaklik vir normale groei, asook vir die ontwikkeling van fisieke fiksheid en basiese motoriese vaardighede. Verder kan beweging ook bydrae tot 'n verbeterde akademiese gereedheid (Hester, 1991). Volgens Flinchum (1988) is fisieke ontwikkeling die primêre rede vir aktiewe spel. Dit lewer egter ook 'n bydrae tot ander aspekte van ontwikkeling. Bewegingsaktiwiteite kan kognitiewe potensiaal, persepsie, geheue en taalvaardighede verbeter. Verder kan dit ook 'n bydrae lewer tot die ontwikkeling van 'n positiewe selfbeeld by die kind. Die kind leer deur spel om te sosialiseer, en opdragte uit te voer (Block, 1977; Barnett, 1990).

Motoriese ontwikkeling kan gedefinieer word as:

- ***'n lewenslange proses van ouderdomsverwante verandering in motoriese gedrag, waar die voortdurende proses plaasvind as gevolg van die interaksie tussen die individu en die omgewing (Cooley et al., 1997); en***
- ***veranderinge van motoriese gedrag wat die interaksie van die mens en sy omgewing reflekteer wat oor 'n tydperk strek (Smoll, 1982).***

Die proses vorder deur 'n reeks van kognitiewe, sosiale en emosionele veranderinge en word beïnvloed deur genetiese en omgewingsfaktore (Hardin & Garcia, 1982; Branta et al., 1984; Cooley et al., 1997). Die studie in motoriese ontwikkeling kan dus as die studie van langtermyn veranderinge in motoriese gedrag beskou word (Robertson et al., 1979).

Navorsing in die motoriese ontwikkelingsveld het in die 1930's gefloreer, maar is hierna vir ongeveer drie dekades geïgnoreer. In die sewentigerjare het daar weer nuwe belangstelling in die veld ontstaan toe navorsers die potensiaal vir die begrip van menslike gedrag deur middel van motoriese ontwikkeling herontdek het (Gallahue & Ozmun, 1995; Chairopoulou, 1997).

Opvoedkundiges stem in die algemeen saam dat die primêre doelstelling van opvoeding is om elke kind te help om sy of haar potensiaal ten volle te ontwikkel. Tesame hiermee gaan die strewe na die totale ontwikkeling van die kind (Gabbard et al., 1987). Volgens Gallahue (1993) is die primêre doel van ontwikkelings liggaamlike opvoeding die bemeestering van bewegingsvaardighede. Hierdie doelwit fokus daarop om hulp te verleen aan kinders sodat hulle

“vaardige bewegers, kundige bewegers en demonstratiewe bewegers” in ‘n wye verskeidenheid van fundamentele en gespesialiseerde bewegingsvaardighede kan word.

Die idee van balans in die lewe is reeds in die tyd van die klassieke Grieke vir die eerste keer beklemtoon. Met balans het hulle die harmonieuse ontwikkeling van die fisieke, verstandelike en geestelike aspekte van die mens bedoel, waardeur hy/sy eenheid in sy/haar siel kan verkry (Arnold, 1968). Gallahue & Ozmun (1995) waarsku egter dat menslike ontwikkeling dikwels in kompartemente bestudeer word in plaas van vanuit die perspektief van die totaliteit van menswees. Dit kan lei tot ‘n ongebalanseerde siening van die ontwikkelingsproses. Volgens hulle word ontwikkeling dikwels bestudeer in terme van domeine (kognitief, affektief, psigomotories), ouderdom-verwante gedrag (babajare, kinderjare, adolessensie, volwassenheid, middeljare, bejaardheid), of vanuit ‘n biologiese, omgewings of bewegingstaak perspektief (Gabbard, 1992). Die gevaar kan ontstaan dat elke domein as ‘n onafhanklike entiteit beskou kan word terwyl die interafhanklike natuur van gedrag uit die oog verloor mag word (Gallahue & Ozmun, 1995).

Daar word algemeen aanvaar dat die drie komponente wat die totale ontwikkeling van die kind uitmaak die drie areas van gedrag, naamlik psigomotoriese, kognitiewe en affektiewe gedrag verteenwoordig (Winnick, 1979; Singer, 1982; Gabbard et al., 1987; Grineski, 1988; Gallahue, 1993). Die waardes en doelstellings van liggaamlike aktiwiteitsprogramme kry geloofwaardigheid deur die ontwikkeling en stimulering van hierdie gedrag (Gabbard et al., 1987; Gallahue, 1993). Die feit dat beweging die kind se natuurlikste vorm van leer is, bied dit aan die leerder die geleentheid om deur middel van bewegingsontwikkeling positiewe bydrae tot al drie hierdie gedragsareas te lewer (Gabbard et al., 1987; Grineski, 1988; Branta, 1991; Gallahue, 1993). Beweging en spel is derhalwe belangrik vir die totale ontwikkeling van die kind (Flinchum, 1988).

Die eerste sewe jare van die kind se lewe is 'n intense periode van motoriese ontwikkeling. Die meeste fundamentele motoriese patrone wat die fondasie voorsien vir latere vaardige sportprestasies word aangeleer en is in plek teen die einde van hierdie fase (Wickstrom, 1983; Boucher, 1988; Bloomfield et al., 1992). Hierdie jare moet gevul word met opwindende en uitdagende bewegingservarings, aangesien die kind in hierdie tydperk talryke nuwe motoriese vaardighede baasraak (Boucher, 1988). In die eerste skooljare (grondslagfase) wat volg word hierdie vaardighede verfyn en verbeter (Wickstrom, 1983). Deur die uitvoering van komplekse geslote vaardighede in die kind se spel soos hardloop, spring, swaai huppel en klim, word

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)

vermoëns soos balans, koördinasie, proprioëpsie en ruimtelike bewustheid ontwikkel (Bloomfield et al., 1992). Volgens Seefeldt (1984) ontwikkel die motoriese vaardighede van kinders nie verder as die rudimentele fase indien hulle nie hierdie vaardighede voldoende inoefen nie.

Fundamentele bewegingsvaardighede kan onderverdeel word in drie kategorieë, naamlik;

- ***lokomotoriese vaardighede (bewegings wat die individu deur ruimte laat beweeg soos hardloop, huppel, spring);***
- ***stabiliteitsvaardighede (statiwese balans - bewegings met minimale of geen beweging van die individu se ondersteuningsbasis soos balanseer, draai, swaai, asook dinamiese balans – loop oor balk, spring); en***
- ***manipulasie vaardighede (bewegings wat fokus op die hantering van voorwerpe deur hoofsaaklik gebruik te maak van die hande en voete) (Gabbard, 1988; Riggs, 1990; Hester, 1991; Malina & Bouchard, 1991; Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994).***

Die fundamentele bewegingsvaardighede, veral dié in die lokomotoriese en manipulasie kategorieë, ontwikkel in 'n voorspelbare volgorde. Hierdie bewegingspatrone vorm die grondslag waarop die ontwikkeling van gevorderde motoriese vaardighede gebou kan word (Hester, 1991).

Die klassifikasie van menslike reaksies in verskillende domeine van gedrag is eerste deur Bloom en sy vennote in 1956 en Krathwohl, Bloom en Masia in 1964 opgestel. Hulle verdeel gedrag in kognitiewe (intellektuele), affektiewe (sosiaal-emosioneel) en psigo-motoriese gedrag (motoriese gedrag) (Gallahue & Ozmun, 1995).

Leeraktiwiteite word in die volgende kategorieë verdeel, naamlik;

- ***psigomotories (ander naam vir motories);***
- ***kognitief; en***
- ***affektief (Singer, 1982; Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994; Gallahue & Ozmun, 1995).***

Gedrag kan derhalwe geklassifiseer word in die drie primêre aktiwiteite;

- ***psigomotories (om te doen);***
- ***kognitiewe (om te weet); en***
- ***affektiewe (om te voel) (Singer, 1982).***

Gagné (1977) het 'n ander perspektief en klassifiseer gedrag in vyf hoofkategorieë van menslike prestasie wat deur leer kan ontstaan, naamlik;

- *motoriese vaardighede;*
- *verbale informasie;*
- *intellektuele vaardighede;*
- *kognitiewe strategieë; en*
- *houdings*

Volgens hom bevat enige aangeleerde vermoë die karaktertrekke van een of meer van hierdie aspekte.

Die bydrae wat liggaamlike aktiwiteite op die kind se ontwikkeling het, kan skematies as volg uiteengesit word (Gabbard et al., 1994).

GROEI, ONTWIKKELING EN LEER DEUR MIDDEL VAN LIGGAAMLIKE AKTIWITEITE		
KOGNITIEWE	PSIGOMOTORIESE	AFFEKTIEWE
<ul style="list-style-type: none"> + stimulus vir denke + ondersoek, kreatiwiteit, verhoudinge + perseptuele vermoëns + bewegingsbewustheid + akademiese versterking 	<ul style="list-style-type: none"> + biologiese groei + fiksheid:(gesondheid- en vaardigheidverwante fiksheid) + bewegings doeltreffendheid + verskeidenheid van motoriese vaardighede 	<ul style="list-style-type: none"> + pret + selfbeeld + sosialisering + houdings + waardering vir liggaamlike aktiwiteite

Figuur 1: Bydrae van liggaamlike aktiwiteite op die kind se ontwikkeling.

Die verskillende ontwikkelingsdomeine verdien verdere toeligting.

1.2 PSIGOMOTORIESE ONTWIKKELING

Psigomotoriese gedrag sluit die response in wat verband hou met fisieke en motoriese aktiwiteite, asook die komponente van liggaamlike groei en ontwikkeling wat verantwoordelik is vir hierdie funksies (Gabbard et al., 1987). Hierdie domein sluit die prosesse van verandering,

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)

stabilisering en regressie in die kind se fisieke struktuur en neuro-muskulêre funksie in. Dit behels alle fisieke veranderinge dwarsdeur 'n kind se lewe (Robertson & Halverson, 1982; Gabbard, 1992; Gallahue & Ozmun, 1995; Chairpoulou, 1997). Hierdie veranderinge word te weeg gebring deur die interaksie van die individu met die omgewing en die gegewe taak (Van Rossum, 1990a; Gabbard, 1992; Gallahue, 1993).

Die spesifieke omgewingsomstandighede (oefengeleenthede, aanmoediging, afrigting) kombineer met die kind se eie unieke oorgeërfde vermoëns en die meganika van die bewegingstaak om die vlak van bemeestering van die beweging en die verbetering van fiksheid te bepaal (Gallahue, 1993; Walkley et al., 1993).

Gallahue & Ozmun (1995) verdeel die psigomotoriese domein in twee kategorieë naamlik;

- 1. motoriese prestasie; en**
- 2. bewegingsvermoë.**

Motoriese prestasie

Motoriese prestasie is 'n term wat gereeld gebruik word om verskillende komponente van gesondheidsverwante fiksheid (spierkrag, spieruithouvermoë, aërobie se uithouvermoë, fleksiteit en liggaamsamestelling) en prestasie verwante fiksheid (bewegingspoed, ratsheid, koördinasie, balans en krag) saam te voeg (Greenberg & Pragman, 1986; Gallahue, 1993; Gallahue & Ozmun, 1995). Dit kan beskou word as die altyd toenemende vermoë van 'n jong kind om binne sy omgewing te funksioneer in ooreenstemming met sy/haar vlak van fisieke fiksheid en motoriese fiksheid (Gallahue, 1982, Lumpkin, 1986). Motoriese fiksheid verwys na die individu se prestasie vermoëns soos wat dit beïnvloed word deur die faktore; spoed, ratsheid, balans, koördinasie en krag (Gallahue, 1982).

Bewegingsvermoë

By voorskoolse- en primêre (grondslagfase) skoolkinders verwys die term bewegingsvermoë na die ontwikkeling en verfyning van 'n wye verskeidenheid fundamentele bewegings sodat kinders in staat is om met gemak doeltreffend in hulle omgewing te funksioneer (Gallahue, 1982; Hester, 1991). Die bemeestering van bewegingsvaardighede vorm volgens Gallahue (1993) die kern van die ontwikkelings liggaamlike opvoedingsprogram en verwys na die ontwikkeling van motoriese beheer,

presisie en akkuraatheid in die uitvoering van beide fundamentele en gespesialiseerde bewegings (Gallahue & Ozmun, 1995). Soos wat kinders ouer word, word die fundamentele bewegingsvaardighede wat as jong kind aangeleer is toegepas as gespesialiseerde of sportvaardighede in 'n wye verskeidenheid van spele, sport, dans en rekreasie aktiwiteite (Gallahue, 1993; Magill & Anderson, 1996). Bewegingsvermoë word ook gebruik om die drie kategorieë van beweging (lokomotories, stabiliteits en manipulasie) saam te groepeer (Gallahue, 1993; Gallahue & Ozmun, 1995).

Gallahue (1982) sit motoriese prestasie (fisieke fiksheid) en bewegingsvermoë (motoriese fiksheid) as volg uiteen.

PSIGO-MOTORIESE VERMOËNS	
FISIEKE FIKSHEID	FUNDAMENTELE EN GESPEŠIALISEERDE VAARDIGHEDE
<ul style="list-style-type: none"> + Gesondheidsverwante fiksheid + Prestasieverwante fiksheid 	<ul style="list-style-type: none"> + Stabiliteitsvaardighede + Lokomotoriese vaardighede + Manipulasie vaardighede

Figuur 2: Onderverdeling van psigomotoriese vermoëns.

Daar word algemeen aanvaar dat liggaamlike opvoeding meer bydra tot groei en psigomotoriese ontwikkeling as enige ander dissipline. Die meerderheid navorsing oor hierdie aspek impliseer dat liggaamlike aktiwiteite noodsaaklik is vir normale groei en ontwikkeling, en dit verbeter ook die waarskynlikheid van 'n liggaamlik fikse volwasse lewe (Gabbard et al., 1987; Osness, 1987; Sinclair, 1989). Deur die medium van beweging het die liggaamlike opvoeder die geleentheid om die fisieke kwaliteit van die kind se lewe te verbeter, en ook om die geleentheid te bied vir leer en inoefening van motoriese vaardighede wat noodsaaklik is vir die kind om die verlangde doelstellings van motoriese doeltreffendheid en rekreasie te bemeester (Osness, 1987; Hester, 1991).

Opsommend kan dus gesê word dat liggaamlike aktiwiteite bydra tot die ontwikkeling van die volgende psigomotoriese gedrag en komponente:

- **liggaamlike groei en ontwikkeling;**
- **gesondheidsverwante liggaamlike fiksheid;**

- **motoriese - vaardigheid doeltreffendheid; en**
- **rekreasie ondervindings (Gabbard et al., 1987).**

1.3 KOGNITIEWE ONTWIKKELING

Hierdie faset van die kind se totale ontwikkeling het tot dusver, in die literatuur, die meeste aandag geniet. Dit bestaan uit die denkprosesse soos probleemoplossing, begrip, evaluasie en kreatiwiteit (Gabbard et al., 1987; Buschner, 1990) en verder behels dit die funksionele verhouding tussen verstand en liggaam (Gallahue & Ozmun, 1995). Jean Piaget, een van die bekendste kindersielkundiges, lê baie klem op die belangrikheid van beweging en spel by die stimulering van kognitiewe gedrag, veral in die vroeëre jare (Gabbard et al., 1987; Gallahue & Ozmun, 1995). Daar is gevind dat aspekte wat in liggaamlike opvoeding aangespreek word ook toepaslik is vir die stimulasie van kognitiewe ontwikkeling. Dit sluit aspekte soos eksplorاسie, ontdekking, en probleemoplossing in (Gabbard et al., 1987; Barnett, 1990).

'n Sterk interaksie bestaan tussen beweging en kognitiewe stimulasie. Kinders **“leer om te beweeg”** en terselfdertyd vind ook **“leer deur beweging”** plaas (Gabbard et al., 1987; Branta, 1991). Die motoriese leerproses is in 'n groot mate 'n kognitiewe proses. Die sukses van die bemeestering is hoofsaaklik afhanklik van die bewustheid van die omgewing, hoe die bewegings uitgevoer moet word, en refleksie op die resultaat (Gallahue, 1982; Gabbard et al., 1987). Om te leer deur beweging vereis denke en begrip van die **“wanneer”, “wat”, “hoe” en “waarom”** van beweging (Branta, 1991; Gallahue, 1993). Studies gedurende die 1930's tot 1950's was beskrywend en het norms daar gestel waarvolgens die **“wanneer”** vir die aanleer van 'n gegewe vaardigheid normaalweg by 'n kind sal plaasvind. Dit het aanleiding gegee tot die vraag watter veranderinge oor 'n tydperk plaasvind gedurende die aanleer van vaardighede. In die 1960's en 1970's het hernuwe entoesiasme oor die onderwerp van motoriese ontwikkeling opgevlam. Hierdie navorsing het klem gelê op die onderliggende meganismes wat verantwoordelik is vir die veranderinge in motoriese beheer vanweë ouderdom en inoefening. Dit het derhalwe die **“hoe”** van veranderinge ondersoek (Fagard, 1996).

Volgens Gallahue (1993) en Buschner (1990) is daar twee primêre konsepte van kognitiewe leer, naamlik:

1. **perseptueel-motoriese konsepte; en**
2. **die ontwikkeling en versterking van akademiese konsepte.**

Perseptueel-motoriese konsepte

Perseptueel-motoriese konsepte behels die ontwikkeling van liggaamsbewustheid, rigting bewustheid en die vaslegging van 'n effektiewe tyd-ruimtelike oriëntasie (Gallahue, 1982; Hester, 1991). Dit lê klem op die belangrike invloed wat sintuiglike waarneming en die perseptuele proses op motoriese aktiwiteite het (Gabbard, 1988; Gallahue & Ozmun, 1995; Fagard, 1996). Alle willekeurige beweging kan as perseptueel-motoriese beskou word (Gallahue & Ozmun, 1995).

Die ontwikkeling van perseptueel-motoriese vermoëns is 'n proses van volwassewording en ervaring en gevolglik ontwikkel kinders elk teen sy eie individuele spoed (Gallahue, 1982). Alhoewel die volwassewordingsproses nie beïnvloed kan word nie kan beide ouers en onderwysers 'n rol speel in die kind se ervaringskomponent (Gallahue, 1982; Ross et al., 1987a; Virgilio, 1990). In die ontwikkeling van perseptueel-motoriese vermoëns is die vaslegging en verfyning van kinestetiese sensitiwiteit ten opsigte van die kind se wêreld deur beweging van belang (Gallahue, 1982). Dit behels die ontwikkeling van beide die ruimtelike- en tydsaspekte (Gallahue, 1993; Fagard, 1996). Om kinders se kennis van hul ruimtelike wêreld te ontwikkel moet hulle blootgestel word aan bewegingsaktiwiteite wat ontwikkel is om klem te lê op hul liggaamlike bewustheid, ruimtelike bewustheid en rigting bewustheid (Gallahue, 1982; Dicker, 1998). Die tyd-wêreld van die kind kan ontwikkel word deur aktiwiteite wat sinkronisasie, ritme en volgorde (opeenvolging) van bewegings insluit (Gallahue, 1982; Hester, 1991). Alle beweging vind plaas in ruimte en 'n sekere tydsaspek is teenwoordig (Gallahue, 1993). Ander sintuiglike areas wat versterk kan word deur bewegings sluit visuele, ouditiewe en tasvermoëns in (Gallahue, 1982; Hester, 1991).

Die ontwikkeling en versterking van akademiese konsepte

Die tweede aspek sluit die ontwikkeling en versterking van 'n verbeterde begrip van fundamentele akademiese konsepte soos die wetenskap, wiskunde, tale en sosiale studies deur middel van die bewegingsmedium in (Gallahue, 1982; Ignico, 1994). Albei hierdie konsepte kan verbeter word deur aktiewe deelname in goed geselekteerde en gekontroleerde bewegingsaktiwiteite (Osness, 1987; Ignico, 1994). Beweging deur ruimte waar die hele liggaam gebruik word, vorm die basis vir skoolgereedheidstake soos lees,

skryf en wiskunde (Kleuterklanke, 1999a). Bewegingsaktiwiteite kan die leerders se begrip van fundamentele akademiese konsepte verbeter indien die konsepte geïntegreer word met materiaal wat gedurende die akademiese deel van die dag hanteer word (Gallahue, 1982; Osness, 1987).

Die volgende is 'n skematiese uiteensetting van die ruimtelike- en tydsaspekte in hul korrelasie tot perseptueel-motoriese leer, asook al die komponente wat in die ontwikkelings liggaamlike opvoedingsprogram aangespreek word (Gallahue, 1993).

KOGNITIEWE ONTWIKKELING	
PERSEPTUEEL MOTORIESE LEER	KONSEP LEER
<ul style="list-style-type: none"> * Ruimtelike wêreld + Liggaamlike bewustheid + Ruimtelike bewustheid + Rigting bewustheid * Tyd-wêreld + Sinkronisasie + Ritme + Volgorde 	<ul style="list-style-type: none"> + Vaardigheidskonsepte + Bewegingskonsepte + Fiksheidskonsepte + Aktiwiteitskonsepte + Akademiese konsepte

Figuur 3: Kognitiewe ontwikkeling van die kind.

Beweging kan gebruik word om die begrip en toepassing van kognitiewe leer te verbeter. Kognitiewe konsep-leer is 'n relatiewe permanente verandering in gedrag wat te weeg gebring word deur betekenisvolle bewegingservarings (Gallahue, 1993; Calitz, 1997). Kognitiewe leer vind plaas in die gimnasium, op die speelgrond en deur die vaardighede, bewegings-, fiksheids- en aktiwiteitskonsepte wat aangeleer word (Ignico, 1994). Tradisionele konsepte wat in die klaskamer aangeleer word kan ook in die gimnasium versterk word (Osness, 1987; Gallahue, 1993).

Navorsing het getoon dat die konsepte verbeter kan word deur geselekteerde bewegingservarings (Gabbard et al., 1987; Gallahue, 1993; Ignico, 1994). Een van die bekendste

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)

studies in hierdie veld is die Vanves eksperimente wat later meer breedvoerig uitgelig word (Berends, 1957; Schrecker, 1964; Martens, 1982).

Liggaamlike aktiwiteite dra by tot die ontwikkeling van die volgende kognitiewe gedrag:

- ***perseptuele bewustheid;***
- ***probleemoplossing/strategie;***
- ***kreatiwiteit;***
- ***woordeskat;***
- ***begrip; en***
- ***kommunikasie van konsepte en idees (Gabbard et al., 1987; Barnett, 1990).***

Sommige van die moontlike redes waarom bewegingsaktiwiteite kan bydra tot die sukses met kognitiewe ontwikkeling is die volgende:-

- ***motivering;***
- ***pret;***
- ***aktiewe deelname;***
- ***multisensoriese benadering***
- ***versterking; en***
- ***vaslegging (Gabbard et al., 1987; Gallahue 1993).***

Gallahue (1982) stem hiermee saam as hy sê dat daar 'n verskeidenheid van direkte en indirekte redes is waarom spesifieke aktiwiteite doeltreffend gebruik kan word in die verbetering van die aanleer van tale, basiese wiskunde, sosiale studies en wetenskaplike konsepte.

Die redes sluit in;

- ***die feit dat aktiewe deelname pret vir die kind inhou;***
- ***dit 'n meer natuurlike proses vir die kind is; en***
- ***dit vind groter aansluiting by sy behoeftes en voorkeure.***

Aktiewe deelname beteken dat die kind se aandag moeiliker afgetrek gaan word deur eksterne stimuli. Kinders heg positiewe waarde aan fisieke vermoëns en negatiewe waarde aan akademiese begrippe. Deur van aktiewe spel gebruik te maak word genotvolle en positiewe waardes gekoppel aan aspekte wat nie so hoog aangeskryf is in die lewe van die kind nie, en sodoende word meer plesier verleen aan die inoefening van 'n akademiese vaardigheid (Gallahue, 1982).

1.4 AFFEKTIEWE ONTWIKKELING

Die affektiewe domein is verantwoordelik vir die sosiale en emosionele gedrag van die mens, en alhoewel dit van die drie domeine die minste aandag geniet, is die grondslag van die gemeenskap, asook elkeen se persoonlike sukses, afhanklik van die mens se affektiewe ontwikkeling (Edeburn & Landry, 1976; Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994; Gallahue & Ozmun, 1995). Affektiewe ontwikkeling verwys na die kind se toenemende vermoë om in interaksie met ander te tree asook om hulself te begryp (Edeburn & Landry, 1976; Mercier, 1992). Kinders se selfbegrip is nou verbonde aan die aksies en reaksies van ander teenoor hulle en die twee aspekte kan nie afsonderlik beskou word nie (Mercier, 1992; Dell, 1994; Gabbard et al., 1994). Die ideale doelwit van opvoedingsprogramme in hierdie domein in die algemeen, is die ontwikkeling van individue wat doeltreffend met ander in wisselwerking kan tree, en oor selfvertroue en selfkennis beskik (Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994; Gallahue & Ozmun, 1995). Beweging is 'n kritieke aspek in vroeë selfbeeld ontwikkeling aangesien dit 'n dominante rol speel in die kind se alledaagse lewe (Ignico, 1994). Daar word dikwels na affektiewe ontwikkeling verwys as sosiaal-emosionele ontwikkeling, want sonder voldoende sosiale en emosionele bekwaamheid, sal kinders deurgaans probleme ondervind met effektiewe interaksie met hul tydgenote, volwassenes en selfs hulself (Gallahue, 1982).

Ontwikkelingspele kan, deur middel van individuele en groepsaktiwiteite, 'n positiewe gesindheid by die kind oor homself kweek (Mercier, 1992; Dell, 1994; Gabbard et al., 1994). Dit kan weer lei tot 'n beter begrip van ander se gevoelens. In die liggaamlike opvoeding klassituasie kry die kind geleentheid om met ander individue, groepe en gesagsfigure in wisselwerking te tree, sodat dit 'n natuurlike leerproses is (Mercier, 1992; Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994). Onderwysers moet 'n leerder se suksesse koppel aan die poging wat aangewend is eerder as die leerder se vermoë. Verbetering in die uitvoering van 'n taak moet beklemtoon word eerder as om beter as die ander leerders te presteer (Lee et al., 1999). Beweging met selfvertroue, self-beeld en kulturele sosialisering is aspekte wat hier aangespreek word (Gallahue & Ozmun, 1995). Selfvertroue in beweging behels die kind se geloof in sy of haar vermoë om te voldoen aan die vereistes van verskillende bewegingstake (Ulrich, 1987; Dell, 1994). Selfbeeld is die kind se persoonlike evaluasie van sy eie waarde en kulturele sosialisering is die vlak van sosiale interaksie wat by 'n kind sigbaar is (Gallahue, 1993; Gallahue & Ozmun, 1995). Die begin van 'n individu se selfbeeld word gevorm tydens die kinderjare waar die kind hom/haar as of *“goed”* of *“sleg”* bestempel afhangende van sy

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)

vermoëns (Gallahue, 1982; Branta, 1991; Mercier, 1992). Positiewe eienskappe soos eerlikheid, hoflikheid, respek vir andere, samewerking, regverdigheid, respek vir gesag en reëls, asook 'n gesonde selfversekerdheid kan ontwikkel word deur behoorlik geleide bewegingservarings (Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994; Ignico, 1994).

Navorsing het getoon dat dit belangrik is dat die kind oor 'n genoegsame vlak van motoriese vaardigheid moet beskik in sy omgang met sy tydgenote. Die meeste kinders heg groot waarde aan motoriese vaardigheidsprestasies (Gallahue, 1993; Gabbard et al., 1994; Ignico, 1994). Kinders glo dat dit belangrik is om vaardig te wees en opvoeders meen dat kinders wat motoriese vaardighede ontwikkel in selfvertroue groei (McKenzie et al., 1998). Die invloed wat sukses op die speelveld het op 'n kind se sosiale aanvaarding in die groep moet nie onderskat word nie (Gabbard et al., 1994). Hardin en Garcia (1982) is van mening dat 'n versuim om kinders met 'n agterstand in groot motoriese ontwikkeling vroegtydig te identifiseer daartoe aanleiding kan gee dat die kind deur die kinders in sy ouderdomsgroep gekritiseer word. Dit kan lei tot die kind se vroeë onttrekking van liggaamlike aktiwiteite (Ulrich, 1987; Garcia et al., 2002).

Die pre-primêre en primêre skoolfasies (grondslagfase) is die kritieke tydperk vir intervensie as dit kom by die ontwikkeling van groot motoriese vaardighede (Branta, 1991).

Sukses in spel en later in sport is grootliks afhanklik van die ontwikkeling van fundamentele motoriese vaardighede in die laerskool (Hardin & Garcia, 1982). Kinders tree op omdat hulle die behoefte het om 'n invloed uit te oefen. As hierdie optredes hulle tevrede stel, voel die kind bedrewe en besit hy/sy 'n gevoel van doeltreffendheid, inherente vreugde en blydskap. Die kind sal ook waarskynlik hierdie optrede wil herhaal (Ulrich, 1987; Branta, 1991; Garcia et al., 2002). Indien die kind nie die groot motoriese vaardighede kan bemeester nie, mag dit 'n negatiewe invloed op sy selfbeeld en op die ontwikkeling van sy sosiale vaardighede hê (Ulrich, 1987).

Liggaamlike aktiwiteite dra by tot die ontwikkeling van die volgende affektiewe gedrag en komponente:

- ***plesier (genot);***
- ***selfbeeld;***
- ***sosialisering;***

- *positiewe houdings; en*
- *selfdisipline (Chairopoulou, 1997).*

Die drie hoofaspekte van affektiewe ontwikkeling wat in besonder verband hou met die liggaamlike opvoedingsmilieu is sosialisering, selfbeeld en die ontwikkeling van houdings (Gabbard, et al., 1994).

Sosialisering

Sosialisering kan gedefinieer word as die proses waardeur kinders leer om in interaksie te tree met ander en te begryp watter gedrag van hulle verwag word of toepaslik in verskillende kontekste is (Willgoose, 1984; Gabbard et al., 1994). Sosiale vaardighede sluit aspekte van die kind se ontwikkeling in met betrekking tot verhoudingstigting, kommunikasie, taalvaardighede, waardes en norme, respek vir ander, taakbewustheid en taakvoltooiing asook gesagsaanvaarding. Sosiale ontwikkeling beteken dat die kind leer om die reëls van behoorlike gedrag in die samelewing te gehoorsaam (Dicker, 1998).

Selfbeeld

Selfbeeld verwys na die kind se persepsie en evaluasie van homself (Gabbard et al., 1994). Die wyse waarop die kind groei en ontwikkel vorm sy selfbeeld, derhalwe die wyse waarop hy homself beleef en evalueer (Malina & Bouchard, 1991). 'n Positiewe selfbeeld dra by tot die emosionele onafhanklikheid van die kind en bied aan hom 'n waaghouding wat noodsaaklik is vir die verkenning van die wêreld om hom (Dicker, 1998). Bekwaamheid in motoriese vaardighede het 'n groot invloed op die kind se selfbeeld. Hiervan getuig die heldeverering wat baie kinders vir populêre sportmanne en -vroue het (Gabbard, et al., 1994). Beide seuns en dogters beleef bedrewenheid in fisieke aktiwiteite as buitengewoon belangrik wat dui op 'n sterk verband tussen vaardigheidsvlak en sosiale aansien by kinders (Ignico, 1994).

Houdingvorming

Een van die doelwitte van liggaamlike opvoeders moet wees om 'n positiewe houding teenoor fisieke fiksheid by kinders te kweek (Gabbard et al., 1994). Waardes en norme wat die jong kind behoort te bemeester is onder andere eerlikheid, respek vir ander se besittings, mededeelsaamheid, altruïsme, behulpsaamheid, samewerking en beheer oor

agressiewe gedrag (Dicker, 1998). Fisieke aktiwiteite skep 'n gunstige teelaarde vir die ontwikkeling van gesindheidsvorming (Botha, 1970; Osness, 1987).

Die volgende is 'n skematiese uiteensetting van die aspekte van affektiewe ontwikkeling wat in die ontwikkelings liggaamlike opvoedingsprogram aangespreek behoort te word (Gallahue, 1993).

AFFEKTIEWE ONTWIKKELING	
SELF-KONSEP	POSITIEWE SOSIALISERING
<ul style="list-style-type: none">+ Behoort+ Eie vaardigheid+ Waarde+ Selfaanvaarding+ Uniekheid+ Deugsamheid	<ul style="list-style-type: none">+ Groep affiliasie+ Houding vorming+ Duidelike waardes+ Morele groei

Figuur 4: Affektiewe ontwikkeling van die kind.

SAMEVATTING

Motoriese ontwikkeling en die bemeestering van fundamentele motoriese vaardighede is 'n belangrike deel van die kind se totale ontwikkeling (Branta, 1991; Chairpoulou, 1997). Indien motoriese ontwikkeling as vanselfsprekend aanvaar word, word die konsep van die totaliteit van die mens geïgnoreer. In die samelewing word baie van die vaardighede wat 'n kind kan uitvoer soos loop, huppel en spring as vanselfsprekend aanvaar. Solank die kind die meeste van die verwagte ontwikkeling op naastebly dieselfde tyd as ander kinders uitvoer, is daar min verdere bekommernis oor motoriese ontwikkeling. Dit is slegs die kinders wat of baie goed ontwikkel, of baie swak ontwikkel wat aandag ontvang. Motoriese ontwikkeling is noodsaaklik vir die normale funksionering, maar as daar gedink word dat motoriese ontwikkeling slegs belangrik is om hierdie funksies te verrig, word motoriese ontwikkeling op 'n sekondêre vlak geplaas ten opsigte van die kind se totale ontwikkeling (Chairpoulou, 1997). Die drie ontwikkelingsdomeine ontwikkel nie in isolasie van mekaar nie. Kognitiewe, affektief sosiale en motoriese vaardighede is onderling afhanklik van mekaar en moet derhalwe geïntegreer word in die bewegingskurrikulum ontwerp en onderrigpraktyke (Garcia et al., 2002).

1.5 PROBLEEMSTELLING

Ross & Gilbert (1985)

In navorsing wat in Amerika gedoen is, en soortgelyke navorsing in Australië, waar die fiksheidstatus van hierdie lande se kinders ondersoek is, vind Ross & Gilbert (1985) dat kinders in Amerika nie oor die nodige motoriese vaardighede beskik wat nodig is vir 'n fisieke aktiewe lewenswyse nie.

Eastman & Safran (1986)

In die gevallestudie van Christopher was sy ouers altyd bewus dat sy motoriese vaardighede stadiger ontwikkel as die kinders van sy ouderdom, maar hulle het goedertrou aangeneem dat hy met tyd sal "*opvang*". Toe hy begin om die kleuterskool by te woon het hul kommer verdiep en na 'n multidissiplinêre evaluasie is bevind dat hy leerprobleme het asook 'n 18 tot 24 maande agterstand in sy groot motoriese vaardighede. Daar is besluit om laasgenoemde probleem aan te spreek deur van fisieke terapie gebruik te maak. Sy terapeut en onderwysers het eenmalig ontmoet om te beplan watter toepaslike motoriese aktiwiteite ook in hul skoolprogram opgeneem kon word sodat Christopher, en die ander kinders, daarby kon baat vind (Eastman & Safran, 1986)..

Na agt maande se terapeutiese behandeling, tesame met die skoolaktiwiteite, is Christopher weer ge-evalueer en is bevind dat hy nou slegs 'n ses maande agterstand het. Deur 'n doeltreffende inoefeningsprogram het hy 18 maande in agt maande "*gewen*" (Eastman & Safran, 1986).

Malina & Bouchard (1991).

Die meeste motoriese vaardighede ontwikkel gewoonlik by die kind op ses- of sewe-jarige ouderdom. Volwasse patrone van sommige vaardighede ontwikkel eers later soos wat die fundamentele bewegingspatrone geïntegreer word in meer komplekse bewegingspatrone. Sommige ses-, sewe- en agt-jariges het egter nog nie genoegsame motoriese koördinasie en beheer ontwikkel om fundamentele motoriese vaardighede uit te voer nie.

Walkley et al, (1993)

In Australië vind Walkley et al. (1993) dat skoolkinders in Victoria van Graad 2,4,6 en 8 'n gebrek toon aan vaardighede in motoriese ontwikkeling. In vergelyking met die Amerikaanse kinders het die Australiese kinders in genoemde aspekte ook swak vertoon.

Gallahue (1993)

Volgens Gallahue (1993) word daar oor die algemeen foutiewelik geglo dat kinders oor die ontwikkelingspotensiaal beskik om teen die ouderdom van ses of sewe die meeste fundamentele lokomotoriese vaardighede op 'n gevorderde vlak uit te voer. As gevolg van verskeie faktore toon kinders in die primêre fase nog dikwels onvolwasse fundamentele bewegingspatrone. As 'n algemene reël vind kinders in die voorskoolse en primêre grade die meeste baat by 'n progressiewe program van fundamentele lokomotoriese vaardighedsontwikkeling. Verskeie kinders in die hoër grade kan egter ook geïdentifiseer word vanweë hul onvolwasse uitvoering van talle lokomotoriese vaardighede.

Helm & Boos (1996)

Veranderinge in die samelewing het 'n kritieke behoefte vir ondersteuningsdienste by skole geskep. Meer kinders groei op in armoede en die noodsaaklikheid vir vroeë ingryping in hul groei en ontwikkeling vergroot. Die aantal kinders met motoriese vaardighedsgebreke wat spesiale opvoeding vereis vermeerder ook. Moeders wat werk beteken dat al meer kinders by dagmoeders gelaat word.

Dit laat hulle met minder daaglikse tyd vir vrye spel en as gevolg van die groepsituasies is daar dikwels 'n gebrek aan ruimte en fondse vir die aanskaf van bewegingsapparaat. Fisieke vaardighedsontwikkeling word verder benadeel deur die afwesigheid van personeel met die nodige opleiding of kennis van bewegingsopvoeding in die vroeë kinderjare.

Woodward & Surburg (1997)

Woodward & Surburg (1997) het navorsing gedoen oor fundamentele groot motoriese vaardighede by kinders met leerprobleme, en bevind dat voorskoolse kinders met leerprobleme beduidende verbetering in motoriese vaardighede toon indien hulle in 'n gestruktureerde program geplaas word. Hulle beweer dat meer klem geplaas moet word op die rol van vroeë intervensie in hierdie gebreke wat kan lei tot betekenisvolle verbetering in die uitvoering van fundamentele motoriese vaardighede.

Kleuterklanke (1999c)

Dit is 'n welbekende feit dat die deursnee kleuter veel meer tyd voor die televisie en rekenaar deurbring as wat hulle rondhardloop en fisies beweeg. Beweging is belangrik in die ontwikkeling van ruimtelike konsepte wat noodsaaklik is vir die bemeestering van lees- en skryfvaardighede. Groot motoriese ontwikkeling is noodsaaklik vir die ontwikkeling van klein motoriese beheer wat weer op sy beurt die meganika van skryf beïnvloed. Fisiese gesondheid en die soepelheid en krag van spiere speel 'n baie belangrike rol in skoolgereedheid. Meer en meer Graad 1 leerders vind dit moeilik om regop te sit op hul stoeltjies en terselfdertyd goeie beheer uit te oefen oor die skryfaksie. Indien kleuters vooroor leun op hulle arms as hulle lees of teken is dit dikwels 'n teken van swak grootspierontwikkeling. Aanvangsonderwys vereis groot aanpassings van kleuters en 'n gesonde kleuter is baie beter in staat om die eise te hanteer. Verandering veroorsaak altyd stres en 'n groot klomp energie word gebruik vir aanpassing. Indien die kleuter nie fisiek sterk en gesond is nie, kan sy/haar immuniteitstelsel ondermyn word.

Hierdie navorsing beklemtoon die belangrikheid van vroeë identifikasie van probleemgevalle en die waarde wat 'n goeie fisieke aktiwiteitsprogram op die ontwikkeling van die kind met 'n motoriese agterstand, asook die "normale" kind kan hê.

In Suid-Afrikaanse skole met hul uitkomsgebaseerde onderrigmodel kan die praktiese voortbestaan van Liggaamlike Opvoeding soos dit deur die jare aangebied is nie gewaarborg word nie. Alhoewel leerkragte vanaf die kleuterskool fase tot Graad 12 opleiding ontvang in eers "***ontwikkelingspele***" en later in "***liggaamlike opvoeding***" word daar telkens gevind dat die vak nie so gereeld as wat voorgeskryf aangebied word nie, veral in die kleuterskool en primêre skooljare (grondslagfase) (Eie ondervinding as eksamineerder van proeflesse by B(Prim)Ed studente 1997 – 1999).

'n Tweede tendens wat in ons moderne beskawing voorkom is dat kinders al hoe minder beweeg. Die gevolg is dat leerkragte van Graad 1 leerlinge vind dat hulle meer aandag aan die ontwikkeling van genoemde vaardighede moet bestee. Redes hiervoor kan gevind word in die tegnologiese ontwikkeling waar kinders hul "***speeltyd***" voor die televisie of rekenaar deurbring, en werklike fisieke spel agterweë gelaat word (Garcia et al., 2002). Grund et al. (2000) stem hiermee saam as hulle beweer dat omgewingsfaktore dikwels fisieke aktiwiteit ontmoedig wat lei tot 'n verhoogde voorkoms van obesiteit in die kinderjare. Hulle meld ook dat daar 'n sterk

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)

korrelasie bestaan tussen die hoeveelheid tyd wat voor die televisie deurgebring word en kinders se persentasie liggaamsvet. Verlengde tye wat 'n kind voor die televisie deurbring word geassosieer met 'n sedentêre lewenswyse (Ross et al., 1987b).

Rekenaars en televisie het die wêreld nader aan ons gebring, ons visie verbreed en nuwe vorme van vermaak geskep. Veral vir die jonger geslag het dit afleiding geskep met speletjies en rekenaarprogramme. ***Kenners waarsku egter dat dit daartoe kan lei dat kinders in lustelose pokkels verander.*** In Amerika het pediater onlangs aanbeveel dat kinders jonger as twee jaar geen televisie kyk nie omdat dit gesondheids- en gedragsprobleme aan die hand werk (Joubert, 2000). Kinders in Amerika spandeer gemiddeld 21 tot 28 ure per week voor die televisie (Dietz & Gortmaker, 1985; Bar-Or, 1993; Vessey et al., 1998). In 1985 het Amerikaanse kinders alreeds gemiddeld net soveel tyd per dag voor die televisie deurgebring as wat hulle in die skool deurbring (Dietz & Gortmaker, 1985). Oormatige televisie kyk word geassosieer met slegte eetgewoontes, minder fisieke aktiwiteit, 'n toename in liggaamsvet/obesiteit en hoër cholesterol vlakke (Dietz & Gortmaker, 1985; Bar-Or, 1993; Vessey et al., 1998).

Voedsel advertensies maak in Amerika 95% van die totale aantal advertensies uit. Die voedsel wat geadverteer word is meestal hoog in vet, kalorieë, suiker en sout inhoud en laag in voedingswaarde. Deur die kinders te beïnvloed om hierdie produkte te eet lei dit tot gesondheidsprobleme (Dietz & Gortmaker, 1985; Nader et al., 1987; Becque et al., 1988; Vessey et al., 1998). Daar is oorweldigende bewyse dat aterosklerose veranderinge in die kinderjare begin en toeneem dwarsdeur die individu se leeftyd (Nader et al., 1987; Becque et al., 1988; Vessey et al., 1998). Die ***“sofapokkel-sindroom”*** is die gevolg van te veel kalorieë en te min oefening (Booyens, 2001). 'n Dieet wat hoog is aan versadigde vetsure en cholesterol, verhoogde liggaamsvet en verminderde fisieke aktiwiteit, is almal risikofaktore vir hipercholesterolemia wat die gevolg is van oormatige tydsbesteding voor die televisie. Kinders wat langer as twee ure per dag televisie kyk is geïdentifiseer as kandidate vir hierdie toestand (Vessey et al., 1998).

Oor 'n periode van twintig jaar, 1960's tot 1980's, het daar in Amerika 'n stelselmatige vermeerdering in die velvoudiktes by beide seuns en dogters van ses tot nege-jarige ouderdom voorgekom (Ross et al., 1987b). Hierdie navorsing bewys dat daar 'n 54% toename in obesiteit onder ses tot 11-jariges en 'n 98% toename in super-obesiteit onder kinders in Amerika voorgekom het (Kuntzleman & Reiff, 1992). Volgens die National Centre for Chronic Disease Prevention and Health Promotion (2000) het die persentasie oorgewig en obese kinders meer as

University of Pretoria etd – Krüger, E (2002)

verdubbel vanaf 1980 tot 1994 met 10% tot 15% van kinders en adolessente wat oorgewig is (Garcia et al., 2002). Hierdie probleem is volgens Lohman (1987) waarskynlik die gevolg van veranderinge in die kinders se fisieke aktiwiteitspatrone en eetgewoontes.

In Engeland spandeer kleuters tussen 37% en 42% van hul tyd voor die televisie (Joubert, 2000). In sy studie in Duitsland waaraan 1672 kinders deelgeneem het vind Kretschmer (2002) dat een derde van die kinders vir tot twee ure per dag televisie kyk en 30% van hulle nog langer tyd voor die televisie deurbring. Hy bevind verder dat die kinders wat meer en langer tydperke voor die televisie deurbring oor 'n merkbaar laer motoriese vermoë beskik as die leerlinge wat slegs af en toe televisie kyk. Volgens Ignico (1994) spandeer kinders in Amerika tussen die ouderdom van twee en 12 jaar ongeveer 25 ure per week voor die televisie. Dit is meer as dubbel die maksimum wat voorgestel word deur die Amerikaanse Akademie vir Pediatrie (Joubert, 2000; Booyens, 2001). Joubert (2000) van die skool vir Biokinetika, Sport en Rekreasiewetenskappe aan die Universiteit van Potchefstroom, wys daarop dat kinders se fisieke en geestelike ontwikkeling deur oormatige gebruik van dié hulpbronne benadeel kan word. Navorsing aan die universiteit toon dat die persentasie liggaamsvet van kinders onrusbarend toeneem. Ander probleemareas wat geïdentifiseer is, is die gebrek aan ontwikkeling van die kind se tasintuiglike, kreatiewe denke, visualiseringsprobleme, diepteskatting, perifere visie, asook die aanleer van verkeerde eetgewoontes en die verswakking van ongebruikte spiere wat deur swak sitgewoontes aangehelp word (Joubert, 2000).

Kleuterskole ondervind dat veral oog-voet koördinasie in die slag bly. Daar is ook meer beserings op die speel apparaat omdat kinders makliker val. Rekenaarkinders se ruimtelike oriëntering is ook soms gebrekkig (Joubert, 2000).

'n Ander aspek wat beïnvloed word deur die televisie is kinders se selfbeeld en selfkonsep. Adverteerders maak 'n emosionele beroep op die kykers deur produkte te koppel aan geluk, blydskap en populariteit. In hierdie advertensies word brandmaer modelle gebruik. Teen die ouderdom van nege of selfs vroeër glo kinders die stereotipe van slank as aantreklik en geset as weersinwekkend. In die kind se adolessente jare kan hierdie vooropgestelde konsep lei tot swak selfbeeld, depressie en eet disfunksies by die kind (Vessey et al., 1998).

1.6 DOELSTELLING

Die doelstelling van hierdie studie kan in 'n primêre en sekondêre doelstelling verdeel word waar daar gekyk word na die invloed van 'n motoriese fundamentele vaardigheidsprogram op twee terreine van menslike gedrag.

Hierdie doelstelling sluit die volgende in:

1.6.1 *Die primêre doelstelling van die studie is om te bepaal wat die invloed van 'n motoriese fundamentele vaardigheidsprogram op die fisieke ontwikkeling van die Graad 1 leerling is.*

1.6.2 *Die sekondêre doelstelling is om 'n moontlike verband te vind tussen die inoefening van motoriese fundamentele vaardighede en sekere kognitiewe veranderlikes by die ontwikkeling van die Graad 1 leerling in die eksperimentele groep.*
